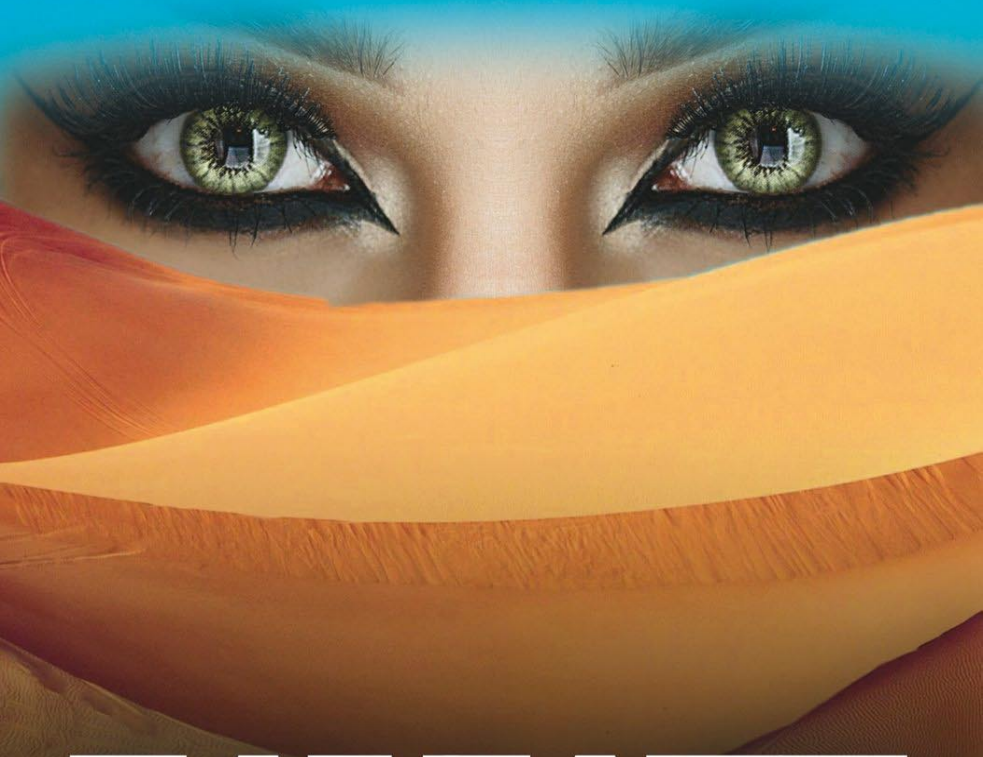

Soňa Bulbeck

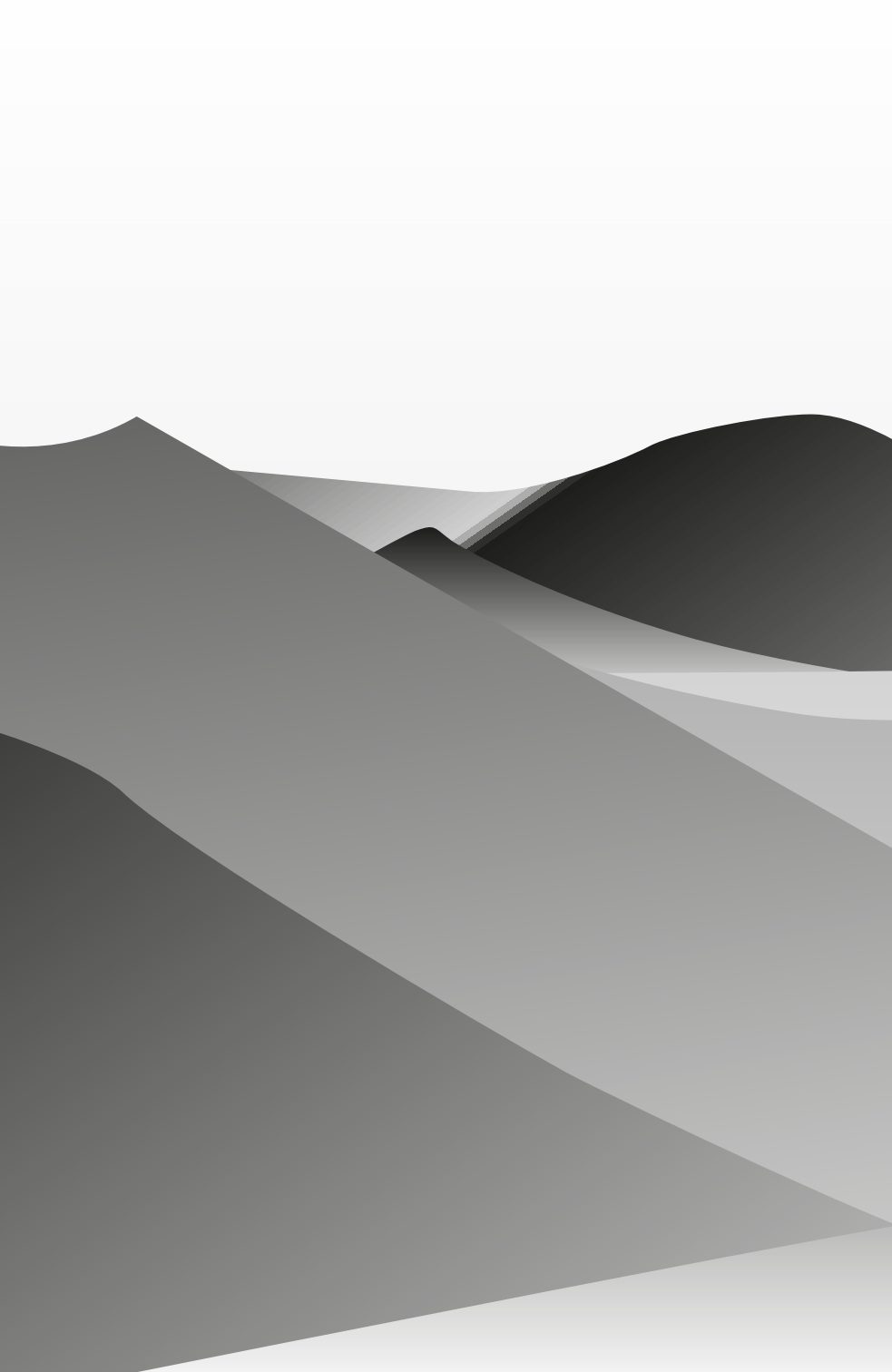

ZAVIATE

سكافين

MARENČIN PT

Soňa Bulbeck

ZAVIATE
pietkom

MARENČIN PT

© Soňa Bulbeck, 2018
© Marenčin PT, spol. s r. o., 2018
Jelenia 6, 811 05 Bratislava
marencin@marencin.sk www.marencin.sk
Photo © Soňa Bulbeck, archív autorky
Cover & Layout © Marenčin Media, 2018
Jazyková úprava Ria Jesenská
720. publikácia, 1. vydanie

ISBN 978-80-569-0287-5

Úvod

Keď som v roku 2014 vydala svoj cestopis o Saudskej Arábii pod názvom „Tajomstvo závoja“, spomenula som hneď v úvode, že kniha vyšla náhodne a neplánovane. Bola to pravda... Napísala som ju v podstate v priebehu troch mesiacov ako spontánnu reakciu na neuveriteľné množstvo otázok o živote v Saudi, ktoré sa na mňa zosypalo zo všetkých strán po vydaní mojich prvých dvoch románov o živote slovenských a českých žien v tejto krajine...

Táto kniha vyšla tiež neplánovane a vznikla podobne spontánne. Nie ako reakcia na otázky čitateľov, ale ako reakcia na môj pobyt v dvoch ďalších zaujímavých krajinách Blízkeho Východu – v Kuvajte a v Libanone – kde som sa ocitla viac-menej neočakávane. Obidve krajiny sú iné ako Saudská Arábia, ale svojím spôsobom majú aj veľa spoločného. Jedna vec je však určite mimoriadne dôležitá, a tou je fakt, že do obidvoch krajín môže našinec bez problémov vycestovať na turistické víza a zotrvať tam až tri mesiace, kým Saudi udeľovanie turistických víz stále iba sľubuje, ale doteraz tak neučinila (do konca apríla 2018).

A tak som sa v dvadsiatich kapitolách snažila priblížiť slovenskému čitateľovi, či už plánujúcejmu cestovať sem v skutočnosti, alebo len prstom na mape, čím si tieto dve krajiny zaslúžia jeho pozornosť a čo všetko tu môže očakávať. Sú tu kapitoly o jedle, o móde, o salónoch krásy, ale aj o histórii, politike či kultúre... Jednoducho, pestrá zmes všeličoho od človeka, ktorý mal možnosť toto všetko skúsiť na vlastnej koži, doplnená niekoľkými ilustračnými fotografiami...

Po presťahovaní sa zo Saudskej Arábie do Kuvajtu, koncom marca 2017, som znovu nadviazala aj na svoje blogerské začiatky. Na **sme.sk** som publikovala okolo päťdesiat blogov a prevažnú väčšinu tvoria práve blogy o Kuvajte a Libanone. V knihe som sa snažila tieto zážitky neopakovať a čitateľom priblížiť iba nové skutočnosti, hoc niektoré dôležité momenty sa predsa len nájdu tam aj tu.

Verím, že vám to nebude prekážať a že to zoberiete len ako možnosť utvoriť si čo najucelenejší obraz o týchto krajinách. A keď sa sem rozhodnete vycestovať, určite sa mi ozvite... Budem sa potulovať niekde nablízku a môj mail je stále **slovakbedu@zoznam.sk**

Soňa Bulbeck

1. Prvé dojmy

Vaše prvé dojmy z Kuvajtu budú zákonite podmienené tým, či ste už nejakú krajinu Gulfského spoločenstva navštívili. Gulfské spoločenstvo (v angličtine GCC) zahŕňa šesť krajín, rozprestierajúcich sa okolo Perzského zálivu, ktorý ale miestni obyvatelia volajú „Arabský“, keďže s Peržanmi, respektíve s ich potomkami Iráncami, sa veľmi nemusia. Ide o Saudskú Arábiu, Spojené Arabské Emiráty, Katar, Omán, Bahrain a Kuvajt. Okrem Ománu, ktorý si stále zachováva svoju tradičnú kultúru a hlavne architektúru, ostatné krajiny reagovali na ropný boom zo štyridsiatych a päťdesiatych rokov minulého storočia prakticky rovnako – vhupli zo stanov rovno do mrakodrapov a ťavy vymenili rovno za drahé autá. Aj ostatné sféry života boli viac-menej ovplyvnené západnou kultúrou a podľa stupňa konzervatizmu v tej ktorej krajine môžete stretnúť lokálne ženy kompletne zahalené v čiernych abájach, v nohaviciach a blúzkach, ale aj v šortkách či šatách nad kolená. Takisto k jedlu vám ponúknu arabskú kávu a vodu, ale aj víno, pivo či drahý alkohol. I keď majú dotyčné krajiny veľa spoločného, nájdú sú medzi nimi aj rozdiely...

Ak ste už pred návštevou Kuvajtu boli v Dubaji, bude vám Kuvajt pripadať malý, nudný a nezaujímavý. Je to svojím spôsobom pravda. Turistický ruch, aký vládne v Dubaji, nie je určite pre Kuvajt príznačný. Naozaj je maličký – dokonca menší ako Slovensko a má aj o niečo menej obyvateľov – a v podstate tam niet čo veľmi poze- rať. Z GCC krajín je druhý najkonzervatívnejší – hneď po Saudskej Arábii – čo v praxi znamená, že tu platí zákaz alkoholu a bravčoviny. Takisto tu nie sú ani nočné bary a anglické „puby“ ako napríklad v Bahraine, čo teda mnohých turistov pravdepodobne odradí. Nie je tu ani také množstvo zábavných parkov a iných atrakcií ako v Dubaji, kde môžete vziať vaše deti vyblázniť sa...

Jednoducho, Kuvajt je oproti Dubaju neatraktívny...

Ak je však Kuvajt prvou GCC destináciou, ktorú ste navštívili, budú vaše dojmy kompletne iné. Budete vtiah- nutí do pestrofarebnej zmesi rôznych kultúr, ktoré sa v tejto krajine mixujú už po stáročia...

Uvidíte hlinené domy, beduínov na púšti, a zároveň sa môžete kochať výhľadom z tridsaťposchodového hotela, z ktorého uvidíte celý Kuvajtský záliv ako dlani, včítane množstva drahých jacht, kotviacich úhľadne vedľa seba kam až oko dovidí. Obloha nad vami bude neskutočne modrá po celý rok (prší tu v priemere tak tri dni v roku) a more pri vašich nohách smaragdovo- zelené. Nočný výhľad na osvetlené mesto s nádherne nasvietenými Kuvajtskými vežami, symbolom Kuvajtu, plného farebných reklám a pomaly sa posúvajúcich áut, si môžete vychutnať takisto z vášho hotela alebo aj z paluby lode, pomaly sa plviacej okolo zálivu. Áno, v tom okamihu si poviete, že to určite stálo za to. Prísť až sem a vidieť to...

Podobne je to aj s návštevou Libanonu. Hornatá krajina s domami, ktoré z diaľky vyzerajú ako vtáčie hniezda

nalepené na skalách medzi stromami, a úzke kl'ukaté uličky, večne zapchaté vytrubujúcimi autami, vám môžu pripomenúť Jordánsko.

Na rozdiel od Jordánska má však Libanon aj krásne pobrežie Stredozemného mora, ktoré lemuje krajinu na západe v dĺžke vyše dvesto kilometrov. Mne osobne práve toto pobrežie pripomenulo susedný Izrael – aj keď na mape v sprievodcovi po Libanone, ktorého sme si kúpili v miestnom kníhkupectve v Bejrúte, Izrael nebol spomenutý vôbec. Ako susedná krajina tam bola uvedená Palestína. A v texte bolo zároveň aj varovanie, že vás do krajiny nevpustia, ak máte v pase pečiatku z Izraela. Zaujímavé je, že presne táto istá informácia je aj na webke kuvajtského ministerstva vnútra – s pečiatkou z Izraela v pase vás nevpustia. Ale keďže táto skutočnosť platí aj pre Saudskú Arábiu, ja som svoj starý pas s niekoľkými izraelskými pečiatkami vymenila za nový už v roku 2010 – tesne pred naším odchodom do Saudi...

Ak ste už teda navštívili Jordánsko, tak vás takisto neprekvapí rovnaká politika vo vzťahu k turistom. Keď som písala o Jordánsku vo svojej knihe „Púšť pod oknom“, použila som tam anglickú frázu milking, čo znamená, že miestni si robia z turistov „dojné kravy“. V Jordánsku ma to vytáčalo do nepříčetnosti... Penila som, keď mi tvrdili, že sú ceny na webstránke iné preto, lebo manažér tam ešte nestihol nahodiť nové – samozrejme vyššie. Alebo že leaflet, ktorý sme dostali na letisku, je starý a preto sú tam nižšie ceny... Skrátka, handrkovanie bolo na dennom poriadku.

V Libanone je to podobné hlavne s taxikármi (ale o tých ešte bude reč), napriek tomu ma to už tak nevytáča. Za tých sedem rokov svojho pobytu na Blízkom Východe som sa veľa naučila... Aj tolerovať veci, ktoré som predtým nezvládala. Okrem toho si uvedomujem,

že Libanon trpí pre svoju strategickú polohu. Je akýmsi nárazníkom medzi Izraelom a arabským svetom. Ešte stále sa spamätáva z občianskej vojny v deväťdesiatych rokoch. Zároveň je útočiskom vyše milióna sýrskych utečencov, čo je priam nepredstaviteľné, keď si uvedomíte, že samotný Libanon má zhruba len štyri milióny obyvateľov. Uvedomila som si tiež, že nemôžem chcieť od týchto ľudí, aby mysleli v štýle: „Hurá, turista, dám mu slušnú cenu, a keď bude spokojný, povie známym alebo príde zas...“

Nie, títo ľudia nemyslia na budúcnosť. Snažia sa prežiť tu a teraz – potrebujú vaše peniaze na prežitie práve teraz. V tejto turbulentnej dobe na Blízkom Východe je budúcnosť veľmi vzdialená a veľmi neistá.

Občas sme sa rozprávali s taxikárom z nášho hotela, ktorý nás vozil pravidelne a mal slušné ceny aj angličtinu. Bol domáci, Libanonec, a zhodou okolností jeho syn študoval v Hradci Králové, takže niekoľkokrát navštívil Československo. Raz spomenul aj fakt, ako veľmi sa tu zmenila klientela. Že okrem Európanov a Japoncov sem zvykli chodiť hlavne obyvatelia Saudskej Arábie a Kuvajtu, ktorým vyhovovalo, že je to blízko, že im domáci rozumejú (oficiálnym jazykom je arabčina), ale že krajina má zároveň aj európsky šmrnc – dostupnosť alkoholu nevnímajú.

Keď sme leteli v novembri 2017 po prvýkrát z Kuvajtu do Libanonu, pár dní pred naším odletom kuvajtské ministerstvo vnútra (po vzore Saudskej Arábie) neodporúčalo svojim občanom sem vycestovať a tým, čo už boli v Libanone, odporúčalo vrátiť sa domov, označiac Libanon za nebezpečnú krajinu. Bolo to presne v tom v čase, keď sa libanonský premiér Hariri záhadne „nevrátil“ zo svojej služobnej cesty v Saudskej Arábii a zlé jazyky tvrdili, že je tam vo väzení... Vrátil sa domov až po

niekoľkých týždňoch, plných intenzívneho vyjednávania za účasti francúzskeho prezidenta.

Turisti z týchto krajín sa sem však zatiaľ nevrátili, určite nie v takom množstve ako predtým. V apartmánovom hoteli, kde sme bývali vyše päť týždňov, boli prevažne Egypťania. Hovorili im „tretotriedni“ turisti. My, Európania, sme boli nálepkovaní ako „prvotriedni“. Delili si nás podľa toho, koľko sme tam minuli peňazí...

V Libanone je toho na míňanie celkom dosť... Krajina je totižto mimoriadne zaujímavá. Po prvé – geograficky, keďže priamo z mora môžete obdivovať zasnežené hory o dobrých päťsto metrov vyššie ako naše Vysoké Tatry, ktoré striedajú rozľahlé vinohrady, ovocné sady a cédrové háje, v ktorých vek niektorých stromov sa odhaduje až na štyritisíc rokov.

Po druhé – svojou mimoriadne pestrou históriou a tomu odpovedajúcou kultúrou, siahajúcou do starovekých čias, kedy táto časť sveta bola jednou z kolísk civilizácie a volala sa Fenícia. Fenické loďstvo, budované práve z cédrového dreva (céder má krajina vo svojej vlajke aj znaku), patrilo k najlepším. V krajine je množstvo vynikajúco zachovaných starovekých historických stavieb, prevažne z rímskych čias, ale aj budovy z neskoršieho obdobia, ktoré sú mixom vplyvu arabskej, tureckej a francúzskej architektúry, zavŕšené súčasnými mrakodrapmi, na nerozoznanie podobnými tým v Kuvajte. Každé obdobie tu zanechalo svoju nezmazateľnú pečať – áno, Libanon je predovšetkým pestrý...

Pestry je aj Kuvajt – aj keď trochu inak. Stále sa snažím pochopiť existenciu takzvaných bedounov, ktorí tu žijú desaťročia bez dokladov a doputovali niekde zo saudskej púšte. Stále tu nie sú doma a miešajú sa s množstvom cudzincov z celého sveta, ktorí tu tvoria viac než dve tretiny obyvateľstva. Každý z nich si doniesol do Kuvajtu

svoju kultúru a s domácimi, ktorých existencia je nerozlučne spätá s morom skrže rybolov a perly, stále hľadajú svoju identitu, lavírujúc medzi jednoduchým životom svojich predkov a novodobým bohatstvom, ktoré zmenilo charakter krajiny z diaľky viditeľnými vežami ropných rafinérii. Obidve krajiny sú si také podobné a pritom také rozdielne. Každá z nich vás poznamená a nikdy na ňu nezabudnete... a budete túžiť po tom, aby váš prvý dojem nahradil druhý, tretí, desiaty...

2. Trúbim, teda som

Podobne, ako s prvými dojmami z Kuvajtu a Libanonu, je to aj s dopravou...

Ak ste zažili zhruba štyri milióny áut denne na uliciach Rijádu, už vás neprekvapí nič na svete. Aj srílanské tuk-tuky, predbiehajúce autobusy, vám budú pripadať normálne. Napriek tomu jazdenie v týchto krajinách si určite zaslúži našu pozornosť...

Rozdiel medzi jazdením v Kuvajte a v Bejrúte je veľký. Uvedomovala som si to, keď sme pravidelne chodili po dvoch týždňoch na víkend z Libanonu do Kuvajtu. Na letisko v Bejrúte nás vždy viezol miestny taxikár, Libanonec, hovoriaci po arabsky a po francúzsky, zriedka po anglicky. Auto malo svoje najlepšie roky už evidentne za sebou a zvyčajne smrdelo fajčením (mala som dojem, že všetci taxikári v Bejrúte fajčia). Cesta z hotela na letisko, podľa booking.com má osem kilometrov, nám trvala vyše štyridsať minút! Presúvali sme „prískokom vpred“ po úzkych uličkách, zatarasených ďalšími autami – ako inak, zúrivo vytrubujúc medzi ďalšími, podobne zúrivo vytrubujúcimi...

V Kuvajte na letisku sme nasadli do čistého voňavého taxíka a fujazdili stodvadsať po päťprúdovej autostráde. Prvýkrát sme sa zasekli až na semaforoch, kúsok od našej ulice. Boli sme doma za pätnásť minút.

Jednu vec však majú šoféri v Libanone aj v Kuvajte spoločnú – lásku k trúbeniu. Aj ten náš taxikár v Kuvajte akonáhle sa rozsvietila zelená, okamžite stisol klaksón, aby poduril tých pred ním... Zúrivé trúbenie sa ozývalo aj tu.

Trúbim, teda som, platí tak v Libanone, ako aj v Kuvajte. V Libanone sme zažili dokonca aj taký klaksón, čo pripomínal zvuk sanitky, ktorý niektorí šoféri cielene používajú, aby poplietli ostatných a uvoľnili im cestu. Ľudia sú jednoducho vynaliezaví...

Ale aby som bola spravodlivá, musím povedať, že nie všetky autá v Libanone sú staré. V jeden večer sme išli na pizzu do talianskej reštaurácie Spaghetti Italiano, krížom cez cestu od morskej promenády. Reštaurácia je na prvom pochodí a pod ňou je na prízemí malá kaviarnička. Sedeli sme pri okne a celú večer sme tak mohli pozorovať autá, jazdiace po ulici pod nami. Väčšina z nich bola nová... i keď tu bolo podstatne menej veľkých SUV tereňákov, aké prevažujú v Kuvajte či v Saudi, kde sa nimi jazdí do púšte a okrem domácich ich preferujú aj cudzinci, keďže sú bezpečnejšie. Keď do vás niekto narazí, neublíži vám to tak veľmi, ako keď sedíte napríklad v Toyote Corolle. Na uliciach Bejrútu vidno často aj malé mestské autička, ktoré ľahšie preklznu hustou premávkou a aj ich zaparkujete ľahšie ako veľkého Landrovera, keďže problém s parkovaním je v meste prakticky všade. V Kuvajte parkujete hlavne na obrovských parkoviskách pred obchodnými domami alebo na niekoľkých poschodiach podzemných parkovísk, takže tam sa to tak nerieši. V obidvoch krajinách majú ale vysoko rozvinutý vallet parking, to znamená, že vystúpите z auta pred budovou, podáte kľúče na to určenej osobe,

ktorá to auto zaparkuje, a vy dostanete lístok s číslom. Keď vyjdete von z budovy, zase odovzdáte lístok, zaplatíte požadovanú sumu, a auto vám je dovezené pred vchod. Bežne to takto funguje všade vo svete v hoteloch, ale v Kuvajte a v Libanone sa takto parkuje aj pred všetkými nemocnicami, v Libanone dokonca aj pred reštauráciami či kaderníctvami – jednoducho všade, kde je problém nájsť miesto na parkovanie, má daná prevádzka na to špeciálne určeného človeka, ktorý má parkovanie ako hlavnú pracovnú náplň.

Vďaka spomínanej večeri som zažila ďalšiu zvláštnosť... Možno funguje aj inde, ale ja som ju zaregistrovala po prvýkrát práve v Bejrúte. Pred kaviarničkou na kamenných kvetináčoch posedávali dvaja libanonskí mladíci... rifle, vetrovka, pletená čiapka na uši... a fajčili. Zrazu zastavilo auto, spustilo sa okienko a šofér sa vyklonil von s bankovkou v ruke. Jeden z mladíkov okamžite vyštartoval k autu, zobral bankovku, vběhol do kaviarne a za minútu vybehol s kávou v papierovom pohári. Podal ju šoférovi, ktorý si ju položil do držiaka v aute, a vzápätí odjachaľ.

O pár minút zastalo ďalšie auto, pre zmenu slečna na sedadle spolujazdca podala peniaze a vzápätí vybehol druhý mladík... Autá stáli v normálnom jazdnom pruhu a ich zastavenie znamenalo aj zastavenie premávky, takže autá za nimi trúbili alebo sa ich snažili obísť a pokračovať v ceste. Niekedy sa áut nakopilo viac a mladíci sa nezastavili... Niekedy sa nedialo nič aj desať minút, takže len sedeli a fajčili alebo sa rozprávali s kamarátom, ktorý sa pri nich pristavil na skútri...

Skútre sú osobitná partia dopravy v Libanone. Jazdí ich tu veľa práve preto, že sa ľahšie prešmyknú cez zapchaté úzke uličky. Z tohto dôvodu ich používajú nielen na donášku pizze ako v Kuvajte, ale aj na normálnu dopravu. Majú ich prikruté akousi ochrannou strieškou z plexiskla

a jazdia na nich naozaj nebezpečne. Rýchlo kľučkujúc sa neočakávane zjavia hocikde a vy máte pocit, že dopravné predpisy pre nich jednoducho neplatia. Svojím spôsobom majú niečo z frajeriny našich motorkárov – aj keď zopár obrovských a hlavne enormne hlučných čoperov sme zažili aj tu, dokonca rovno pod našimi oknami. Zažili sme tu aj niekoľko drahých nízkych športových áut ako Ferrari či Lamborghini, hlavne v bejrútskom Downtowne. Tieto sú pre zmenu v bohatom Kuvajte oveľa bežnejšie a po širokých diaľniciach tu vyťinajú aj viac ako dvesto kilometrov za hodinu. V Bejrúte sa im to dá asi ťažko...

Ďalším spoločným fenoménom kuvajtských a libanonských ciest je hlasná arabská muzika, pustená na plné pecky tak, že sa vám trasú okná v byte. A keďže okná sú v Libanone aj v Kuvajte zásadne jednovrstvové, naozaj máte pocit, že vám hrá celá kapela priamo pri uchu. My sme strávili väčšinu nášho pobytu v Libanone v Bejrúte, vo štvrti zvanej Hamra, ktorá je populárna práve množstvom rôznych hipsterských pubov a barov, z ktorých keď sa hostia presúvajú, vie to zjavne celé mesto...

Určite sa pýtate, či majú tieto krajiny verejnú dopravu. Kuvajt má autobusy, ktoré premávajú ako mestská hromadná doprava v Kuvajt City a vyzerajú presne ako tie naše. Dokonca sa v meste zjavili červené anglické doubledeckre, takže sme sa s manželom chvíľu cítili ako v Londýne. Používajú ich hlavne robotníci a pomocníci v domácnosti, keď sa potrebujú dostať do práce a z práce. Lístok stojí tristo fills, čo je zhruba jedno euro.

Je to prejav určitého spoločenského statusu, čím v Kuvajte cestujete. Väčšina kuvajtských domácností má minimálne dve až tri autá, zahraniční experti obyčajne aspoň jedno. Zvyšok populácie chodí taxíkmi, autobusmi chodia len tí najchudobnejší. Keď sa manželovmu kolegovi pokazilo auto a použil na cestu zo stavby autobus, v ktorom sa viezli aj

robotníci, pozerali na neho, bieleho Američana, ako na zjavenie. Malé dvadsaťmiestne mikrobuses tu väčšinou premávajú ako školské alebo firemné autobusy, voziace deti do škôl, ale aj nemocničný personál do práce.

V Libanone takéto školské mikrobuses a rôzne minivany, voziace učiteľov či iných zamestnancov, môžete zažiť tiež. Mestská verejná doprava tu však neexistuje. Dajú sa nájsť mikrobuses, ktoré brádzia mesto, a keď zaplatíte dvetisíc libanonských libier za lístok (čo je takisto asi jedno euro), môžete sa voziť, koľko chcete, a vystúpiť, kde sa vám to hodí alebo kde bus zastane. Zažila som podobný systém v Tripolise, v Líbyi, ale nepoužila som vtedy takéto bus sama, bola so mnou domáca Líbyjčanka, ktorá v tom vedela chodiť. V Libanone sme s manželom nenabrali odvahu tento typ dopravy skúsiť.

Malé mikrobusesy sú v Libanone prevádzkované aj turistickými agentúrami, ktoré vozia turistov z Bejrútu do okolitých miest na jednoduché výlety. Je to bezpečnejšie než veľký autobus, ktorý by mal problém prešmyknúť sa úzkymi strmými uličkami, ešte navyše plnými zle zaparkovaných áut. Aj keď v historickom Byblöse, ktorý mi svojim kopcovitým terénom tak trochu pripomenul našu Banskú Štiavnicu, si to priamo vedľa zvyškov historického chrámu z rímskych čias veselorazil obrovský poschodový Mercedes. Až do toho okamihu, kým sa nezasekol pri vchode do úzkej uličky, vedľa miestneho trhu – souqu. Ako sa stade dostal, netuším, ale keď sme sa vrátili z trhu, už tam nebol. A japonskí turisti z neho sa bezstarostne fotili a nakupovali.

Kuvajt a ani Libanon nemajú vlakovú dopravu. Kuvajt ju ani nikdy nemal a momentálne je súčasťou niekoľkomiliónového projektu železnice, ktorá má viesť z Džiddy, prístavu pri Červenom mori v Saudskej Arábii do hlavného mesta Rijádu, tam sa napojiť na už existujúcu trať do Dam-